

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

БУЧОК ЛІАННА ВАСИЛІВНА

УДК 78.071.1(477.87):780.616.432(043.3)

ФОРТЕПІАННА ТВОРЧІСТЬ ЗАКАРПАТСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ:
СТИЛЬОВІ ВИМІРИ

Спеціальність 17.00.03 – Музичне мистецтво

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, Міністерство культури та інформаційної політики України (Київ).

Науковий керівник:

кандидат мистецтвознавства, доцент

ЯРКО Марія Іванівна,

доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка.

Офіційні опоненти:

доктор мистецтвознавства, професор

КОЗАРЕНКО Олександр Володимирович,

професор кафедри соціокультурного менеджменту
факультету культури і мистецтв
Львівського національного університету
імені Івана Франка;

кандидат мистецтвознавства, старший науковий
співробітник

КУШНІРУК Ольга Панасівна,

старший науковий співробітник відділу
музикознавства та етномузикології

Інституту мистецтвознавства, фольклористики та
етнології ім. М. Т. Рильського Національної
академії наук України.

Захист відбудеться 22 грудня 2021 року об 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 55.053.04 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.

Автореферат розіслано 20 листопада 2021 р.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.А.Устименко-Косоріч

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Зосередження уваги на фортепіанній творчості закарпатських композиторів у дискурсі аналізу її стильових вимірів зумовлене тим, що це – та жанрова сфера, у якій якнайяскравіше виявляється практика формування професійних засад закарпатської композиторської традиції з огляду на європейський та загальноукраїнський стильові контексти. Причому, у названих контекстах ця традиція вважається чи не «наймолодшою» (Е. Добровольська, Л. Романюк): відлік початку її формування припадає на другу половину 20-х років ХХ століття. Причиною такої історично запізнілої появи була поперемінна приналежність закарпатського краю до устрою сусідніх держав (Угорщина, Трансільванія, Австро-Угорщина, Чехословаччина), що вносило суттєвий політичний та релігійно-конфесійний дисонанс у життя мешканців цього поліетнічного географічного регіону, який лише опісля Другої світової війни остаточно утвердився у складі України. Однак, потужні будительські та просвітницькі рухи незмінно усталювали закони «мікро-» та «макроіндивідуальних» процесів (К. Поппер); а саме – етнонаціональної ідентифікації культури краю та переходи до утвердження закарпатської професійної музичної творчості в історичній множині стильових явищ як наміру входження до такої «тотожності різних» (також національно структурованих систем), як світова художня культура (К. Ясперс). Відтак в полі зору, з одного боку, – асиміляція / уподібнення щодо багатющого стильового ресурсу європейської музичної творчості, що відповідає умовам ситуації «пошуку втраченого часу» (М. Пруст); з іншого, – суб'єктивовано сформоване ставлення до панорами історичних стилів під виглядом верифікації їх інваріантів задля формування власних стильових проєкцій. Поставлене питання потребує застосування особливих аналітичних алгоритмів щодо вияву у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів свідчень стилетворчих ініціатив їх авторів. До того ж конкретизація цих ініціатив не буде достовірною поза їх інтерпретацією засобом міждисциплінарного підходу в дусі «філософії цілості» (холістичний підхід), що надаватиме можливість чіткіше бачити здобутки фортепіанної творчості композиторів Закарпаття не стільки у диференційованих, скільки в інтегрованих значеннях.

Безпосередньо фортепіанній творчості закарпатських композиторів на сьогодні присвячено лише поодинокі наукові розвідки (Р. Бачинська, Е. Добровольська, О. Маркуш, Л. Мокану, В. Мухіна, К. Оленич), у яких фактично вперше охоплюється певний обсяг фортепіанних композицій та виконано їх музикознавчий аналіз. Ці напрацювання репрезентують передусім *автобіографічний* та *морфологічний* підходи, що є уповні виправданим з огляду на першість подібного роду наукових розробок, виконаних (за умов відсутності відповідних навчальних видань) з *дидактично-просвітницькою* метою. Своєю чергою, неабиякий інтерес представляють собою дослідницькі напрацювання щодо *історії* формування професійної музичної традиції на Закарпатті – включаючи аспекти *відновлення історичної пам'яті*, створення праць в жанрі *творчого портрету* та численні *довідкові статті* в «Енциклопедії Закарпаття»

(О. Грін, М. Лиховид, В. Мадяр-Новак, О. Маркуш, Л. Микулинець, Л. Мокану, К. Оленич, Г. Павленко, М. Панченко, У. Попова, Я. Рак, Т. Росул, Л. Соломко, Л. Уральський, О. Юрош). Однак, до у цілому потужного у своєму потенціалі досвіду з дослідження творчості закарпатських композиторів та з метою представлення їхніх здобутків у сфері фортепіанної творчості украй необхідним вбачається залучення *новітніх аналітичних алгоритмів та способів герменевтичної реценції музичного «тексту»*; наприклад – новітніх уявлень стосовно предметного змісту категорії «стиль» як «світовідчуття, що звучить» (В. Медушевський); понять «інтонаційна модель» (В. Москаленко), «структуротворчий принцип» (Н. Горюхіна), «тематизм як чинник музичного мислення» (В. Бобровський) тощо. З одного боку, це нівелюватиме стереотипи формально-логічної спеціалізації знань щодо музичної матерії в алгоритмі «констатації», а не «мотивації»; з іншого, – відкриватиме простір для упровадження алгоритмів герменевтичного аналізу, що забезпечить достеменне тлумачення ментально-архетипного змісту музичної творчості композиторів Закарпаття в ролі суб'єктивного досвіду світовідчуття і, відтак, уможливить переконливе введення досліджуваного матеріалу до науково-практичного та педагогічного обігу; у тому числі – як свідчення зміни «музичного хронотопу» (Н. Герасимова-Персидська). Аналіз становлення й розвитку фортепіанної творчості композиторів Закарпаття в її стильових вимірах методологічно відповідає дослідницьким дискурсам постмодерного музикознавства в Україні; а саме – опорі на тоталогічну (від лат. *totus* – увесь, цілий) методологію бачення цілого в одиничному як унікальному відтворенні цього цілого.

А отже, актуальність теми дослідження – **«Фортепіанна творчість закарпатських композиторів: стильові виміри»** – зумовлена необхідністю з'ясування у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів характеру та логіки стилеутворювальних процесів у їх зв'язку із європейським та загальноукраїнським академічним досвідом; а також представленням фортепіанної творчості закарпатських композиторів як важливого сегмента цього досвіду. В зазначених аспектах фортепіанна творчість закарпатських композиторів ще не розглядалася, але завжди матиме можливість для продовження дослідницького пошуку услід за креативним потенціалом композиторів Закарпаття; зокрема – розширенням контекстів його дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану наукових досліджень Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, тема «Актуальні проблеми культурології: теорія та історія культури» (реєстр № 115U001572 від 12.06.2015). Тему дисертації затверджено вченою радою Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (протокол № 9 від 26 квітня 2016 р.) та перезатверджено в новій редакції (протокол № 10 від 23 квітня 2019 р.).

Наукове завдання, нове розв'язання якого запропоновано в дисертації, базується на теоретично обґрунтованому переконанні в тому, що стильові виміри фортепіанної творчості закарпатських композиторів заслуговують бути вивченими на тлі панорами стилеутворювальних процесів європейської та загальноукраїнської традицій від початку ХХ століття, які вже своїм духом

належали до Іntenціонального (О. Опанасюк) періоду історії музики й тим самим передбачають орієнтування на зміну типу музичної свідомості. У такому контексті завдання відносно дослідження стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів здобуло нове розв'язання: визначено асимілятивний характер стилеутворювального процесу, «рух на випередження», коли внаслідок уподібнення щодо відомих стильових систем та наміру спадкоємного зв'язку з ними творчі проєкти виявляють мікстову / змішану модель стилеутворення й при цьому стабільно позиціонують кореневий зв'язок з етнорегіональними культурними традиціями.

Мета дослідження – виявити асимілятивний характер стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів щодо історично відомих інваріантів у контексті європейських і загальноукраїнських стильових традицій.

Реалізація мети дослідження зумовила необхідність вирішення таких завдань:

1. здійснити аналітичний огляд щодо витоків формування професійної музичної традиції на Закарпатті;
2. визначити результативність наявних досліджень стосовно фортепіанної творчості закарпатських композиторів;
3. подати тлумачення новітніх принципів дослідження стильових явищ, у тому числі – алгоритмів етнонаціональної ідентифікації культурних феноменів;
4. на прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів виявити способи стильової спеціалізації задумів;
5. з'ясувати спектральні значення стильових ініціатив композиторів Закарпаття у сфері фортепіанної музики.

Об'єкт дослідження – формування професійної музичної традиції в геополітичних та соціокультурних умовах на Закарпатті від межі ХІХ–ХХ століть до початку ХХІ століття.

Предмет дослідження – стратегія та типологія стильового проєктування у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів.

Хронологічні межі дослідження. До поля дослідження увійшли передусім дані щодо витоків формування професійної композиторської традиції на Закарпатті в історично складених геополітичних умовах; зокрема – з огляду на культурницько-просвітянські ініціативи межі ХІХ–ХХ століть. Основні параметри хронологічних меж дослідження (їх, так би мовити, нижня межа) визначив факт становлення професійної композиторської традиції у зразках фортепіанної творчості Зигмунда Лендела для учнів фортепіанного класу його приватної музичної школи, що припадає на другу половину 20-х років ХХ століття. Відтак, верхню межу хронологічних меж позначено зразками фортепіанної творчості закарпатських композиторів початку ХХІ століття. Тобто, власне хронологічні межі встановлено у відповідності щодо цілісної історії формування професійної музичної традиції на Закарпатті.

Матеріал дослідження – фортепіанні твори композиторів Закарпаття (Зигмунд Лендел, Дезидерій Задор, Еміль Кобулей, Іштван Мартон, Микола Попенко, Володимир Волонтир, Віктор Теличко, Наталія Марченкова, Анатолій

Затін, Роман Меденці, Василь Цанько) від другої половини 20-х років XX століття до початку XXI століття.

Методологічну базу дослідження становлять базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, історизм, цілісність, взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів дійсності); основні положення системного, аксіологічного, мистецтвознавчого, компетентнісного й культурологічного підходів як методологічного способу вивчення стильових параметрів фортепіанної музики композиторів Закарпаття. Вивчення стильового проектування у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів було здійснено завдяки введенню в роботу здобутків філософії, історії, культурології, мистецтвознавства, музикознавства, психології та ін., з інтегруванням сучасних методів теоретичного мистецтвознавства та музикознавства (історико-культурологічного, теоретичного, виконавсько-інтерпретологічного та ін.).

Теоретичною основою дослідження є сучасні *історіософські, музикознавчі та етнокультурологічні* дослідження, у яких висвітлюються:

- логіка процесів мікро- та макроіндивідуалізації (К. Поппер) як механізмів входження в історичну множину систем у вигляді такої «тотожності різних», як світова художня культура (К. Ясперс);
- новітній музикознавчий дискурс оновлення предметного змісту категорії «стиль» (Г. Григор'єва, О. Коменда, І. Коханик, М. Лобанова, В. Медушевський, М. Михайлов, В. Холопова, Ю. Чекан, С. Шип, М. Ярको);
- проблемні аспекти щодо структури «національного» стилю (Н. Горюхіна, М. Каралюс, Л. Кияновська, О. Козаренко, О. Кушнірук, С. Перес, М. Ярको);
- ментально-архетипний зміст етнічної та національної форм ідентичності як провідних векторів психічної самоорганізації української культурної традиції (В. Доля, В. Личковах, І. Маланюк, В. Маринюк, Н. Попова, М. Попович, М. Протас, М. Фурса, В. Храмова, І. Юдкін);
- світоглядний та світовідчуттєвий дискурси новітньої музичної свідомості, які визначили специфіку модерністичних стильових явищ музичної творчості та їх затребуваність у фазі «європеїзації» української музичної традиції (Т. Гуменюк, М. Каралюс, Л. Кияновська, О. Козаренко, О. Михайлова, О. Опанасюк, М. Ржевська, Н. Семененко, Р. Стельмашук, М. Ярको);
- умови інтертекстуального аналізу музичного твору (О. Котляревська, І. П'ятницька-Позднякова, О. Самойленко, Л. Скрипнік, В. Степурко, Б. Сюта, О. Таганов, Н. Товстопят, Т. Тучинська);
- понятійно-сміслова корекція фундаментальних питань музикознавства у дискурсах інтонаційної концепції музики як мистецтва інтонованого смислу (Б. Бобровський, В. Медушевський, І. Пясковський, К. Руч'євська, Ю. Чекан, М. Ярко).

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було застосовано комплексне використання загальнонаукових і спеціальних

(предметних) методів, що їх під виглядом міждисциплінарного підходу розроблено у музикознавчих, історіософських та етнокультурологічних працях постмодерного часу; а саме: синтез загальнонаукових аналітичних методів (аналіз і синтез, індукція та дедукція, систематизація, класифікація й узагальнення) із методом семантичного аналізу музичного тексту задля конкретизації та осмислення інтонаційно-лексичної специфіки тематизму фортепіанних творів закарпатських композиторів; компаративно-типологічний – для вистежування у фортепіанній творчості композиторів Закарпаття логіки стилеутворювального процесу в історичній ретроспективі та узагальнення вимірів стильової специфікації з огляду на європейський та загальноукраїнський контексти; порівняльно-зіставний – задля аналізу подій, явищ, фактів, поглядів на досліджувану проблему у зв'язку з реаліями понятійно-сислового оновлення категоріального апарату української музикознавчої думки межі XX–XXI століть; системний – для цілісного підходу щодо осмислення стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів у контексті стильової панорами європейської музичної традиції та регіональної специфіки культурного простору Закарпаття; культурологічний – задля осмислення передумов формування фортепіанної творчості композиторів Закарпаття на тлі геополітичних та соціокультурних процесів у цьому регіоні; феноменологічний – як засіб розкриття специфіки індивідуальних проєкцій стильового моделювання; історико-етнологічний – як засіб вияву векторів мікро- та макроіндивідуальних процесів, зокрема – за формами ідентичності (етнічна, національна); функціональний – задля пізнання семантичного поля аналізованих творів й таких визначень їх змісту, які б свідчили про їхню прогностичну причетність до Іntenціонального періоду історії музики на тлі Символьного, Класичного та Романтичного періодів як історично попередніх.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження визначається тим, що в дисертації *уперше*:

- до матеріалу дослідження залучено максимальну кількість фортепіанних творів закарпатських композиторів (в тому числі – їх рукописні версії);

- здійснено системний аналіз фортепіанної творчості закарпатських композиторів у її витоках і персоніфікованому представництві щодо стильових вимірів, зокрема таких, що відтворюють специфіку культуротворчих процесів на Закарпатті у векторах мікро- (алгоритм етнічної самоідентифікації) та макроіндивідуальності (алгоритм етнонаціональної собітотожності);

- забезпечено методологічно вивірену герменевтичну рецепцію тематизму фортепіанних творів композиторів Закарпаття, провідну роль у чому покладено на дискурс семантичного аналізу різнорідних (академічних, модерних, авангардних) технологій інтонаційного моделювання;

- визначено провідні виміри стильового «образу» фортепіанної творчості композиторів Закарпаття у добу постмодерну – такої світоглядно складеної ситуації, коли пріоритет закріплено за прерогативами ідеалізації національних культурних традицій; у тому ж числі – під виглядом персоніфікованої посвяти;

– деталізовано та узагальнено досвід стильових асиміляцій та спадкоємності стильових інваріантів, який у прикладах фортепіанної творчості композиторів Закарпаття якнайчіткіше маркує стильові виміри закарпатської професійної композиторської традиції в цілому;

Удосконалено:

– принципи опрацювання реального нотного тексту як «Тексту культури» (М. Бахтін), що уможлиблюється засобом семантичного та герменевтичного методів аналізу музичного тематизму;

– особливості сучасних алгоритмів щодо тлумачення категорії «стиль» та виконання її предметного змісту засобом монадологічного підходу до історії музики не як «історії ідей» (так званий лінійний підхід на основі еволюційної теорії руху від примітивного до досконалого), а «історії ментальностей» (нелінійний підхід до історії, коли кожна історична фаза сприймається в ролі «монади» – духовної основи явищ).

Подальшого розвитку отримали:

– новітні аналітичні практики щодо герменевтичної рецепції музичної лексики як типів інтонування, способів інтонаційного моделювання музичного тематизму, логіки композиційно-драматургічного структурування, інваріанту жанрової форми та типології стильового моделювання;

– інтерпретологія парадигми етнонаціональної ідентичності як основи тлумачення категорії «національний стиль» та його становлення з огляду на мікро- та макроіндивідуальні процеси.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у системній розробці міждисциплінарно вмотивованого аналітичного алгоритму діагностики стильових вимірів регіонально специфічного музичного матеріалу, який у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів здатний репрезентувати собою доволі насичений досвід у його спадкоємних зв'язках зі стильовими моделями європейської та загальноукраїнської академічних традицій Іntenціонального (О. Опанасюк) періоду історії музики; зокрема – згідно із типами інтонаційного моделювання музичного тематизму, який більшою мірою покладений на а'класичні (нонкласичні) технології компонування музичної матерії та неординарні підходи щодо відтворення художньої картини світу. Усе це й надає можливість для продовження наукових досліджень, спрямованих на вивчення творчого здобутку закарпатських композиторів у прикладах фортепіанної творчості в множині стильових контекстів. Основні положення та результати дисертації можуть бути успішно використані при розробці науково-методичного забезпечення курсів з історії музики, аналізу та інтерпретології музичних творів, основ герменевтики музичного тексту, в процесі навчання гри на фортепіано у різного рівня навчальних закладах (дитяча музична школа, коледж, інститут музичного мистецтва, музична академія) та у системі підвищення кваліфікації музично-педагогічних працівників.

Апробація отриманих результатів дослідження. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри академічного і естрадного вокалу та звукорежисури Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Основні положення дослідження оприлюднено автором у доповідях на міжнародних наукових та науково-практичних конференціях (у тому числі – конгресах, форумах та семінарах): «Наука як рушійна антикризова сила» (м. Київ, 2018); «Теорія музики як процес: історія, проблеми, інновації» (м. Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2018); «Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях» (м. Київ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2018); «Проблеми музично-естетичної освіти учнівської молоді: історія та сучасність» (м. Дрогобич ДДПУ ім. Івана Франка, 2018); «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (м. Київ, НАКККіМ, 2018); «Схід – Захід» (м. Відень, Австрія, 2019); «Наука і суспільство» (м. Гамільтон, Канада, 2019); «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції» (м. Варшава–Ужгород–Херсон, Польща–Україна, 2019); «Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі» (м. Ужгород, КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» ЗОР, 2020); «Achievements and prospect of modern scientific research» (м. Буенос-Айрес, Аргентина, 2020).

Публікації. Основні положення дисертації висвітлено у 18 публікаціях: 7 статтях у наукових фахових виданнях України за напрямом «мистецтвознавство»; 1 статті у зарубіжному науковому періодичному виданні; 10 – апробаційного характеру.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (268 позицій) і додатків. Сукупний обсяг дисертації становить 219 сторінок; із них основного тексту – 160 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовуються актуальність обраної теми дослідження, формулюються мета й завдання дисертації, визначаються об'єкт, предмет, наукова новизна, методологічна основа дослідження, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, надаються відомості щодо форм їх апробації, публікацій та структури дисертації.

Перший розділ – «Витоки формування професійної музичної традиції на Закарпатті» – присвячено висвітленню геополітичних умов життя в закарпатському регіоні та роль культурницьких ініціатив щодо появи академічно оформленої музичної творчості, яка розглядається на ґрунті новітніх понятійних значень категорії «стиль» – включаючи феномен «етнонаціональна ідентичність».

У **підрозділі 1.1 – «Аналітичний екскурс в історію регіону: геополітичні умови та культурницькі ініціативи»** – з'ясовано, що аналіз історії формування професійної музичної творчості на Закарпатті чималою мірою залежний від її висвітлення на тлі геополітичних процесів у цьому регіоні. Встановлено, що передісторія формування професійної музичної традиції на Закарпатті тісним чином пов'язана із так званими будительськими

та просвітницькими «рухами» (О. Духнович). При цьому провідну роль мали етнокультурологічні розвідки, фольклористична діяльність просвітителів та дяко-учительська діяльність, мету яких становила ідея усвідомлення громадою власних поліетнічних коренів та перспектив культурницького розвитку краю.

У *підрозділі 1.2 – «Артефакти музичної творчості закарпатських композиторів на межі XIX – XX століть»* – визначено, що безпосереднім питомо етнічним середовищем був сакральний світ та демократичні позиції священнослужителів (А. Бачинський, М. Ольшанський та ін.), які сприяли долученню до інтенцій європейської культури. Жанровим пріоритетом була хорова музика духовної тематики (К. Матезонський, О. Чучка, С. Сільвай, І. Желтвай, І. Бокшай, О. Приходько, О. Кизима та ін.) із романтичною модальністю стильової парадигми та виразно освітнім спрямуванням музичної творчості. Стверджено, що зародження професійної музичної традиції на Закарпатті пов'язане саме із хоровою творчістю – тією жанровою сферою, що могла бути реально затребуваною в геополітичній ситуації на межі XIX–XX ст.

У *підрозділі 1.3 – «Досвід з дослідження музичної творчості закарпатських композиторів та перспективи його розвитку у дискурсі феномена “етнонаціональна ідентичність”»* – виявлено, що наявні на сьогодні музикознавчі розробки щодо музичної творчості закарпатських композиторів є зосередженими на методах біографічного та морфологічного алгоритмів аналізу, що було уповні закономірним для певного етапу упровадження досліджуваного матеріалу до музично-освітньої та музикознавчої практики. Але ці розробки хибують недостатністю методологічного базису в сенсі новітнього предметного змісту поняття «стиль» як «світовідчуття, що звучить» (В. Медушевський), оскільки зазвичай обиралися методи формально-логічної (констатуючої, а не мотивуючої) спеціалізації знань щодо світу музики. Стверджено, відтак, що така аналітична практика є недостатньою для того, аби вистежувати реальні стильові ініціативи закарпатських композиторів; зокрема у перспективі діагностики етнонаціональної ідентифікації академічної музичної творчості та асиміляції стильових явищ Іntenціонального періоду історії музики. Запропоновано аналітичну модель вислідковування історично зумовлених пріоритетів музичного мислення в регламентах етнічної (принципово замкнена формація як «душа у собі») та національної (принципово відкрита «назовні» формація) форм ідентичності як чинників мікро- та макроіндивідуальних процесів (К. Поппер – історіософська теорія) як таких, що містять у собі завдання на узгодження етнонаціонально характерних дискурсів стилеутворення з історично складеними традиціями музичної творчості.

У *підрозділі 1.4. – «Культурно-освітня та стилетворча роль фортепіанних композицій дидактичного характеру (20–60-ті роки XX ст.)»* – визначено, що стильовою основою дидактичного матеріалу (автори – Зигмунд Лендел, Дезидерій Задор, Еміль Кобулей) був передусім постромантичний стильовий вимір, який ґрунтуючись на етнічній формі ідентичності та прицільній апробації принципів академізації фортепіанної творчості виявляв також особливий метод творення стилю – засобом

усвідомлених стилізацій та алюзій (непрямого цитування, натяку), що уповні відповідало духові модерних інтенцій; подекуди – асиміляції неокласичних (зразка стильових проєкцій творчості Пауля Гіндеміта, Сергія Прокоф'єва) та неофольклористичних (зразка стильових проєкцій творчості Бели Бартока) інваріантів. Загально, отже культурно-освітній дискурс фортепіанних композицій другої половини 40–60-х років ХХ ст. був спрямований на «розімкнення» етнічної форми ідентичності в намірі осягнення вимірів процесу макроіндивідуації – входження у простір історичної множини систем як «тотожності різних»; а саме – асиміляції стильових явищ європейської фортепіанної музики, але за умови їх поєднання з фольклорними джерелами закарпатського краю в якості «полюсу стильового притягання» (М. Лобанова).

Отже, проблематика структурування стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів на тлі специфіки становлення професійної музичної традиції в цьому географічному регіоні потребує мати у своїй основі новітні значення предметного змісту сучасного музикознавства, і передусім – стосовно понятійно-сміслового оновлення предметного змісту категорії «стиль» та його продовження у змісті поняття «етнонаціональна ідентичність». У такому контексті дослідження стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів отримає нове розв'язання із визначенням «змішаного» характеру цього процесу та «руху на випередження» (В. Лутай), коли творчі проєкти виявляють мікстову модель стилеутворення, позиціонуючи кореневий зв'язок з етнорегіональними культурними традиціями.

Другий розділ «Фортепіанна творчість закарпатських композиторів у контексті Іntenціонального періоду історії музики» присвячено встановленню та детальному вистежуванню у фортепіанних композиціях закарпатських композиторів виявів формування новітньої музичної свідомості в дусі «інтенціональності» (О. Опанасюк); а саме – у зв'язку із характерною для усього ХХ ст. ідеєю «глобального культурного синтезу» (О. Козаренко) засобом «реінтерпретації / неореставрації» (Н. Корнієнко) пам'яті культури.

Так, у **підрозділі 2.1 – «Аналітичні інтенції щодо тлумачення стильових явищ новітнього періоду історії музики»** – наголошено, що «модерний» характер стилеутворення – це, передусім, реінтерпретаційні / неореставраційні «рухи», які надійно забезпечують «резонування в історичній множині систем» (К. Гюбнер) та є вирішальними для становлення композиторської традиції у намірі осягнення виміру етнонаціональної собітототожності. Зокрема, власне модерні інтенції закарпатських композиторів розглядаються в сенсі інноваційних змін у художній свідомості, які у концептуальних зрізах констатують собою новітні завдання щодо розвитку загальнонаціональних традицій у дискурсі експансії «назовні» щодо широкого поля європейських традицій, але – маніфестуючи обрані цінності.

У **підрозділі 2.2. – «Проблема герменевтичної реценції новітніх принципів стилеутворення»** – встановлено, що загальний «образ» фортепіанної творчості закарпатських композиторів другої половини ХХ століття несе в собі значення комунікативно-рецептивних (генеративних) аспектів українського музичного модернізму в сенсі регіонально характерної

художньо-стильової моделі з власними культурологічними параметрами, коли уповні закономірним є дух асиміляції (свідоме уподібнення) із множиною історично відомих, але ментально відмінних образних систем; причому ампліфікованими – як, наприклад, в «Етюдів» до-мінор Д. Задора (мислеформа стилізацій «за моделлю») або його ж «Концерті» для фортепіано з оркестром (мислеформа «Людина і Природа»), – попри що ментально характерний образ-концепт у його динамічній структурі (образ автора) переважає над ефектом ідеалізації традиційних для європейської фортепіанної традиції манер музикування. В аналітичній та виконавській практиці ці закономірності зазвичай нехтуються в плані адекватності їх герменевтичної рецепції як такого типу художнього задуму, коли, наприклад, власне фольклорний образ – це не лише його колористика, що її шаблонно прийнято описувати на рівні елементів музичного мовлення (лад, ритміка, фактура тощо), а передусім його ментально-архетипна підоснова, що потребує розкриття її сутності через певні структури; а саме – рецептуючи лексичний склад інтонаційної моделі тематизму твору крізь смислові вигини композиційного плану твору та максимально ретельно «прочитуючи» інтонаційні «коди» та модальності тематизму. Розглядаються особливості виконавського відтворення інтонаційного змісту подібних проєктів: бездоганно вірогідної на тон-манеру артикуляції звукових форм, застережується щодо оманливої присутності буквальних асоціацій з романтичною фортепіанною музикою, яка принципово підлягає модернізації.

У **підрозділі 2. 3 – «Модерністичний вимір komponування»** – розглянуто чималу кількість фортепіанних творів (автори – Іштван Мартон, Віктор Теличко, Володимир Волонтир), які позиціонують стильові ініціативи особливого роду – такі, що докорінно змінюють звукову форму музичної матерії задля особливого ракурсу вираження (підтекстового, здебільшого іронічного і саркастичного, невротично вразливого тощо), а також опановують алгоритми концепції «змішаного» (гетерогенний тип) стилю із певним полюсом стильового притягання.

У **підрозділі 2. 4 – «Неокласичний вимір komponування у його зв'язках з академічним досвідом: реінтерпретація структуротворчого принципу сонатності»** – особливим чином розглядається така модель стилеутворення, коли визначальним є алгоритм неореставрації історично відомого. Яскравим прикладом такої моделі є «Соната» Дезидерія Задора, де власне «сонатність» втілено не в модальності каузального, а фабульного (міфічно складеного) типу драматургії; тобто – у такій мислеформі, коли попри інваріантну структуру афекту зміни модусу в сенсі «подієвості» (як зрушення у вираженні), забезпечено логіку маневру квазі-імпровізації, що разом оригінально накреслюють структурно-семантичну прогресію «відкритої» композиційної форми чи принципу поємності як засобу побудови змістовного підтексту. Йдеться радше про апробацію узагальненого «образу» сонати як академічно складеної семантики засобом індивідуально-стильового дискурсу її ідентифікації – такої з'яви «волі до стилю» (Х. Ортега-і Гасет), яка синтезуючи постромантичний досвід із новітніми технологіями творення музичної матерії (у т. ч. алюзією на лінійну техніку музичного мислення) доповнюється

принципом «національної підсвітки» (М. В. Лисенко) – манерою інструментального типу музикування на цимбалах (при чому, «спалахи» експресії виявляють ідентичність декламаційній природі музичного тематизму зразка Нововіденської школи). Подібні проєкти свідчать про зв'язок індивідуально-стильових корелятив творення закарпатських композиторів із академічною традицією, як чинником професіоналізації музичної творчості.

Таким чином, у контексті Іntenціонального періоду історії музики фортепіанна творчість закарпатських композиторів загально виявляє екстенсивний (розширювальний) характер стильових ініціатив: з одного боку, вони значною мірою покладаються на індивідуальні дискурси стилеутворення, а, з іншого, – виявляють певні неспівпадіння у часі на тлі історично актуальних стильових явищ усього ХХ століття. Звідси висновок про «змішаний» перебіг стильового процесування та його диференційованого розуміння в сенсі територіально позначеного вектора й досвіду творення зв'язку з явищами пост-традиційного музичного професіоналізму в якості його інтонаційного фонду та семантичного поля. А саме – домінантністю таких стильових специфікацій, як: *постромантизм*, коли кореневе значення має ідеалізація суто романтичних світоглядних пріоритетів та естетичних модусів; *модерн* (або ж «сецесія»), що як стильовий напрям творчості свідомо зрікається академічних стереотипів, але не менш свідомо здійснює індивідуальні стилізації певної історично відомої стильової моделі; *неокласицизм* – безпосередня робота із «репрезентантом» або барокового («досонатного»), або суто академічного «коду» як певного стереотипу із його оновленням засобом новітньої (а'класичної) музичної лексики; *Модернізм* – в сенсі новітнього напрямку музичної творчості, який спрямований на інновацію та має в основі експресіоністичну естетичну програму; *неоромантизм та неофольклоризм* – кожен з яких має кореневий зв'язок зі своїм архетипом, але при тому здійснює його реінтерпретацію засобом новітніх звукових ідей.

Третій розділ – «Постмодерний вектор фортепіанної творчості закарпатських композиторів» – присвячено вивченню явищ, що свідчать про історично актуальну зміну музичного хронотопу і стильової парадигми.

У *підрозділі 3.1 – «Специфіка постмодерного характеру стилеутворення у контексті духовних перетворень на межі II–III тисячоліть»* – аналізу підлягає не стільки «бачення», скільки «зрозуміння» ментальної специфіки змін у музичному хронотопі межі II–III тисячоліть, які зорієнтовані на «кореспондування у просторі вічності» (Н. Герасимова-Персидська), змінюючи вольову траєкторію класичної традиції на тотальну рефлексію у вимірах ландшафту душі. Осібну грань постмодерну становить його стильовий статус у контексті регіональних композиторських традицій, оскільки як і модерн, постмодерн виконує ту ж функцію заповнення прогалін у «тілі» історії загальноєвропейського стильового процесу; в тому числі – щодо витоків формування новітньої музичної свідомості під виглядом опанування принципами «дегуманізації мистецтва» й «чистої художності» (Х. Ортега-і-Гасет) в їх історично тривкій актуальності упродовж усього ХХ століття.

У підрозділі 3.2 – *«Смислові значення фортепіанних композицій в “ігровій” семантиці музичного тексту»* – розглядаються особливі в образно-смисловому сенсі творчі проекти: «Сюїта у трьох частинах («Чорні двері», «Кубик Рубіка», «Чорне танго») та «Dandis Reg» для двох фортепіано Віктора Теличка; фортепіанний цикл «Казка» за мотивами казки братів Грімм «Король-Дроздовик», «Варіації», фортепіанний дует «Старий, старий палац», «Рондо» і «Скерцо» Наталії Марченкової; «Маскарад: варіації на тему Шопена» Василя Цанько. З’ясовано, що у цих творах семантика інтелектуальної «гри» або ж ігрових тенденцій музичного тексту застосовується як своєрідний «код», навіть «матриця» увиразнення смислових значень фортепіанних композицій закарпатських композиторів доби постмодерну: з одного боку, – це конструктивного характеру проекти із застосуванням а’класичної лексики, що перетворює уявлення про музичний тематизм у максимально вигадливих звукових формах-ідеях; з іншого, – маючи «предметом» вираження особливі асоціації, претендує на визнання за ними традиції програмної мініатюри як нарису в моделі так званого «ейдетичного» стилю (Л. Кияновська) на зразок певного матричного / вихідного та смислового образу, на основі якого осягаються позачасові виміри буття.

У підрозділі 3.3 – *«Ідеалізація культурних традицій: персоніфіковані посвяти та стилізації»* – наголошується на вельми показовій для стильових вимірів розвитку закарпатської фортепіанної творчості межі ХХ–ХХІ століть мислеформі ідеалізації (в сенсі неореставрації) духовного здобутку людства. У цьому ключі розглядаються фактично знакові твори: «Концерт для фортепіано з оркестром» Д. Задора, «Карпатське капричіо» В. Теличка для трьох фортепіано, цимбалів та симфонічного оркестру; Концерт-фантазія Р. Меденці «Карпати» (із посвятою «Пам’яті Д. Задора» для фортепіано, цимбалів і симфонічного оркестру; поема «Пам’ять» та «Варіації» В. Волонтира; «Спомин / Emlekeses». «Елегія», «Токата» (для органу) та «Вальс» (в 4 руки) І. Мартона. У кожного із названих проектів – власна стильова парадигма реінтерпретації та унікальні ментальні обриси задумів, які розкриваються своєю суттю в регламентах як складного, так і проміжного виду жанрової форми.

У підрозділі 3.4 – *«Постмодерні візії інтонаційного образу світу у фортепіанних творах для дітей та юнацтва»* – зазначено, що оскільки розвиток закарпатської професійної композиторської традиції відбувався засобом опанування концептуально оснащеними (складними) композиційними формами, які зазвичай передусім складали предмет дослідницького інтересу, то на їх тлі фортепіанна музика для дітей та юнацтва фактично ніколи не становила предмет спеціального дослідження, де б розглядалась у кількох контекстах – соціокультурному, музикознавчому та педагогічному. Адже лише сукупність таких контекстів здатна репрезентувати дидактично орієнтований культурно-освітній потенціал творчих задумів у історичній ретроспективі здобутків закарпатської композиторської традиції в цілому: представники нової генерації закарпатської композиторської традиції (Володимир Волонтир, Микола Попенко, Віктор Теличко) продукують асоціативно багатоманітний та водночас інтенціонально пружний сучасний інтонаційний образ світу, що його

трансляють новітні стилістичні значення музичного тексту (сонористичні ефекти, атональна модель мислення тощо). У цьому сенсі безпосередньо предметом дослідження постають особливості музичної лексики та «звукових ідей» таких дидактично орієнтованих проєктів, як: «Дитячий альбом» (лінійно-сюжетний тип драматургії циклу, що складається із 17 номерів), «П'єса / Zongora dorab», «Моїй матусі», «Старовинний танок / Regi Tanc», «Веселий хлопчик» (в 4 руки) та «П'єса (із посвятою Л. Л. Шапран)» Віктора Теличка; «Варіації на закарпатську тему», цикл «Картинок» (усього п'ять), «Елегія», «Токата» та «Маленький марш» Миколи Попенка; «Дзвони», «Фантастичний етюд», «Фуга у старовинному стилі», «Спогад» та фортепіанний дует на тему української народної пісні «Ой ніхто там не бував» Володимира Волонтира; «Хорал» та «Три ескізи для фортепіано» Василя Цанько.

Отже, фортепіанна творчість закарпатських композиторів початку ХХІ століття свідчить про її особливий стосунок до контексту так званих універсальних стилів європейської культури (Бароко, Класицизм, Романтизм) в плані їхньої неореставрації як «інтро-ретро-спекції» (О. Опанасюк): у порівнянні з модерністичними інноваціями у добу постмодерну (90-ті роки ХХ – початок ХХІ століть) значно більшого сенсу набули мислеформи ідеалізації духовного здобутку людства в намірі його актуалізації при формуванні музичного світогляду сучасної людини. Виведено та аналітично обґрунтовано судження, що творчі концепції фортепіанних композицій закарпатських композиторів у постмодерному векторі стильового проєктування цілеспрямовано вдаються до алгоритмів «інтелектуальної гри» та «дегуманізації мистецтва», які не лише суттєво доповнили стильові виміри фортепіанної творчості закарпатських композиторів, але засвідчили їхню вправність творити унікальні дискурси стильових мікстів у композиторських амплуа. Всі вказані мислеформи разом засвідчили стилеутворювальні здатності сучасної української композиторської традиції в цілому.

Відповідно до визначеної мети і поставлених задля її досягнення завдань, результати дослідження надають підставу для таких **висновків**.

1. Аналіз витоків формування професійної музичної культури на Закарпатті доводить, що складні геополітичні та соціокультурні умови життя громади цього краю значною мірою уповільнювали історично природний плин розвитку регіонально-характерної музичної культури. Ситуація докорінно змінилася лише у др. пол. 20-х рр. ХХ століття і була ознаменована утворенням приватних музичних шкіл, що надавало можливість формувати власні кадри для професійної музичної діяльності; в тому ж числі – створювати професійно укладені музичні композиції для фортепіано. Показово, отже, що на тлі первинних спроб увиразнення закарпатської музичної традиції (а це – фольклористична діяльність, складання пісенників дяками-просвітителами, хорові композиції священнослужителів), саме фортепіанні твори засвідчили перші кроки професіоналізації музичної творчості; причому – у виразних стильових амплуа, з-поміж яких окрім наміру академізації музичного мислення відзначається дух асиміляції з історично відомими стильовими системами (романтизм, постромантизм, сецесія з її стилізаціями тощо).

2. На тлі жанрово-стильової пріоритетності хорового мистецтва у закарпатському регіоні на межі XIX–XX століть саме фортепіанна творчість закарпатських композиторів фактично виборола першість у плані стильового урізноманітнення музичного мислення. Це був шлях уподібнення з історично відомими репрезентантами (стильовими та жанровими), до якого зазвичай додавався «закарпатський колорит» та дух фольклорних джерел. Однак, з плином часу фортепіанні твори закарпатських композиторів з усе більшою мірою інтенсивності здійснювали асиміляцію з новітніми стильовими моделями (експресіонізм, неокласицизм, неофольклоризм), забезпечуючи тим самим вже новітні стильові виміри фортепіанної творчості на Закарпатті.

3. Історично зумовлений перебіг становлення та розвитку фортепіанної творчості закарпатських композиторів доводить, що динаміка цього процесу має історично запізнілий зв'язок зі стилеутворювальними ініціативами європейського та загальноукраїнського простору у фазі модерну й доби Модернізму як свідчень Іntenціонального періоду історії музики. Натомість, однак, виявляється ще одна особливість: це режим їх «похопливого надолужування» та «мікстовий» (змішаний) характер стилеутворення. Такому висновку сприяло орієнтування на новітні парадигмальні значення категорії «стиль» як ментально зумовленого металогічного утворення, яке, зокрема, має осібне продовження в категорії «етнонаціональна ідентичність» та від неї похідних характеристик щодо вимірів мікро- та макроіндивідуаційних процесів. Останній – те бажане, що забезпечує входження в історичну множину стильових систем і свідчить про «національну культуру» та «культуру нації» (М. Попович).

4. Загально стильові виміри фортепіанної творчості закарпатських композиторів вирізняються максимально екстенсивним (розширювальним) характером індивідуальних стильових ініціатив, які при тому виявляють певні неспівпадіння у часі з історично актуальними явищами усього XX століття. Передусім – із постромантизмом, що кореневим значенням має ідеалізацію романтичних світоглядних пріоритетів та їхніх естетичних модусів, але при цьому поєднується закарпатськими композиторами із модерними інтенціями, які не лише свідомо зрікаються академічних стереотипів, але не менш свідомо здійснюють індивідуально характерні стилізації історично відомої моделі. Своєю чергою, неокласична робота закарпатських композиторів з певним історично відомим репрезентантом сполучається з пограничними інноваціями в сенсі опори на експресіоністичну манеру вираження та оновленням музичної лексики на рівні оригінальної звукової форми-ідеї, а також «втручається» у стильові інваріанти неоромантизму й неофольклоризму як таких, що маючи власний зв'язок з певним архетипом, здійснює його реінтерпретацію засобом новітніх звукових ідей.

5. Фортепіанна творчість закарпатських композиторів накреслює унікальну процесуальну логіку реалізації стильових вимірів, коли кожного разу доводиться немов повертатися до сукупності історично минулих стильових систем та діагностувати свідоме уподібнення з ними в типових для Іntenціонального періоду історії музики алгоритмах інтро- та ретроспекції.

Водночас виявлені стильові домінанти свідчать радше про активну затребуваність саме постромантичних та модерних інтенцій як таких, що є похідними від лише для них властивих корелятивів зв'язку з академічним (в сенсі класичним) досвідом щодо принципів музичного мислення та стильового симбіозу (вельми часто – це робота «за моделлю»). Зокрема, особливим чином у перебігу способів стильової спеціалізації задумів у прикладах фортепіанної творчості закарпатських композиторів вирізняється саме постмодерний період – період індивідуальних дискурсів творення музичної матерії та стильових мікстів творчості, генеральну роль у чому відігравали так звані постмодерні універсалиї щодо духовно-етичних основ освоєння світу. Показово, однак, що у цьому плані осібно виокремлюється тип таких творчих проєктів, які «запізнилим» порядком засвідчують самі витoki новітньої музичної свідомості – у дискурсах «дегуманізації мистецтва» та мислеформи «чистої художності», – й тим самим виводять їх обрії у метамову «інтелектуальної гри», персоніфікованої посвяти (передусім – Дезидерію Задору, якому належить унікальна роль щодо професіоналізації композиторської творчості на Закарпатті) та візій сучасного інтонаційного образу світу в дидактично спрямованому музичному матеріалі.

А отже, спектральні значення стильових вимірів фортепіанної творчості закарпатських композиторів доводять, що це – насичений яскравими «образами» її авторів процес, який позначено персоніфікованим внеском стосовно «мікстової» верифікації історично визначених стильових інваріантів; але не лише у «синдромі наздоганяння» (Р. Стельмащук) стильових парадигм європейської та загальноукраїнської музичної традиції, а також у тенденції «руху на випередження» (В. Лутай). Саме тому стильові виміри фортепіанної творчості закарпатських композиторів сповна розкриваються своєю суттю у дискурсі «посттрадиційного професіоналізму» (Ю. Чекан) – такої якості музичного мислення, що є зорієнтованою на реінтерпретаційні / неореставраційні «рухи» стилеутворення й тим самим примикають як до загальної ідеї доби Модернізму – ідеї глобального культурного синтезу, – так і духовно-етичних інтенцій доби постмодерну.

Проведене дослідження не вичерпує усіх питань фортепіанної творчості закарпатських композиторів у її витоках і персоніфікованому представництві щодо стильових вимірів. Подальших наукових розвідок потребують музично-теоретичні, культурно-просвітницькі та виконавські аспекти закарпатського фортепіанного мистецтва.

Основні результати дослідження висвітлено в таких працях автора:

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Buchok L. V. The style dominants of the piano music by transcarpathian composers of the 20th and early 21st century. *Художня культура: актуальні проблеми*: науковий журнал. Київ : Інститут проблем сучасного мистецтва, 2018. Випуск 14. С. 102–107.

2. Бучок Л. В. Постромантичні та постмодерні ідеалізації у фортепіанній творчості закарпатських композиторів. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку* : науковий збірник. Рівне, 2018. Випуск 26. С. 40–47.

3. Бучок Л. В. «Дитячий альбом» В. Теличка як зразок сучасного інтонаційного образу світу. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Когнітивне музикознавство* : збірник наукових праць. Харків, 2018. Вип. 49. С. 70–84.

4. Бучок Л. В. Фортепіанні композиції «Етюд» Д. Задора та «Експромт» І. Мартона у розрізі проблеми аналізу та виконавської інтерпретації творчого задуму. *Аспекти історичного музикознавства* : збірник наукових статей. Харків, 2018. Випуск XIII. С. 113–126.

5. Бучок Л. В. Особливості становлення та розвитку закарпатської композиторської школи у прикладах фортепіанної творчості др. пол. XX ст. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наукових праць. Київ, 2019. Вип. 35. С. 298–304.

6. Buchok L. V. Stile diskourses of academic specialization of the Transcarpathian school of composition based on examples of piano art of the second half of the 20th century. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені І. Франка. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 29. Том 5. С. 58–65.

7. Бучок Л. В. Спадкоємність стильових традицій у сфері фортепіанної музики композиторів Закарпаття. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузів. зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобиц держ. пед. ун-ту імені І. Франка. Дрогобич: Видавн. дім «Гельветика», 2021. Вип. 38. Том 1. С. 16–22.

Стаття в науковому зарубіжному виданні

8. Бучок Л. В. Мікстовий характер стилеутворення як історично визначена модель становлення закарпатської професійної музичної традиції у прикладах фортепіанної творчості др. пол. XX – поч. XXI ст. *The scientific heritage*. 2021. Vol. 3. No 58. P. 3–5.

Праці апробаційного характеру

9. Бучок Л. В. Концепція концерту-фантазії Р. Меденці «Пам'яті Д. Задора»: ментальна тривкість традиції як чинник збереження духовності. *Наука як рушійна антикризова сила* : збірник матеріалів V міжнародної конференції. Київ : Центр наукових публікацій «Велес», 2018. С. 47–50.

10. Бучок Л. В. Особливості висвітлення історії фортепіанної творчості закарпатських композиторів др. пол. XX – поч. XXI ст. як проблема методологічного підходу. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях* : зб. матеріалів II міжнар. науково-практ. конф. (м. Київ, Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського, 1–2 листопада 2018 року). 2018. С. 12–13.

11. Бучок Л. В. Витоки та перспективи стильового урізноманітнення професійної фортепіанної музики закарпатських композиторів. *Проблеми музично-естетичної освіти учнівської молоді: історія та сучасність* : зб.

матеріалів IV Міжнар. науково-практ. семінару (Дрогобицький держ. пед. ун-т імені І. Франка, 28 листопада 2018 року). Дрогобич, 2018. С. 210–220.

12. Бучок Л. В. Фортепіанні композиції професійних закарпатських композиторів для дітей: тривкість традиції у сьогоденні. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір* : матеріали II Міжнар. науково-практ. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів (Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 6–7 грудня 2018 року). Київ, 2018. С. 105–106.

13. Бучок Л. В. Метамовні дискурси фортепіанної творчості Закарпатських композиторів початку XXI ст.: семантика інтелектуальної «гри». *Схід – Захід* : зб. матеріалів III Міжнар. наукового конгресу молодих вчених Європи та III Міжнар. наукового форуму вчених (м. Відень, 11 січня 2019 року). Центр наук. дослідж. «Solution» : Видавництво «Premier Publishing s. r. o.», 2019. С. 848–858.

14. Бучок Л. В. Семантичні значення та стильові дискурси у фортепіанній творчості закарпатських композиторів як свідчення Іntenціонального періоду історії музичної культури. *Наука і суспільство* : зб. матеріалів IX Міжнар. конф. (м. Гамільтон, Канада, 01.02.2019р.). Центр наук. дослідж. «Solution» : Видавництво «Premier Publishing s. r. o.» та «Accent Graphics Communication & Publishing», 2019. С. 553–565.

15. Бучок Л. В. Стильові міксти у фортепіанній творчості Дезидерія Задора (закарпатська композиторська школа). *Перспективи науки і освіти* : зб. матеріалів VII Міжнар. наук. конф. (м. Нью-Йорк, США, 15. 02. 2019 р.). Центр наук. дослідж. «Solution» (м. Київ), Slovo/Word (м. Нью-Йорк, США), Accent Graphics Communications & Publishing (м. Гамільтон, Канада), 2019. С. 238–250.

16. Бучок Л. В. Фортепіанна творчість закарпатських композиторів др. пол. XX – поч. XXI ст. у дискурсі інтенціонально-культурологічного методу аналізу новітніх стилеутворювальних процесів. *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції* : зб. матеріалів IV Міжнар. науково-практ. конф. (Варшава–Ужгород–Херсон, 28. 02. 2019 р.). Центр підготовки вчителів іноземних мов та Європейської освіти Варшавського університету; Ужгородський національний університет; Херсонська академія неперервної освіти, 2019. С. 9–11.

17. Бучок Л. В. Особливості перебігу стилетворчого процесу у фортепіанній творчості закарпатських композиторів др. пол. XX – поч. XXI ст. *Achievements and prospect of modern scientific research* : зб. матеріалів Міжнар. науково-практ. конф. (м. Буенос-Айрес, Аргентина, 6–8 грудня 2020 року). С. 440–446.

18. Бучок Л. В. Стильові проєкції авторських ініціатив закарпатських композиторів XX – поч. XXI ст. у прикладах фортепіанної творчості. *Синтез мистецької науки, освіти та творчості в Україні та глобальному культурному просторі* : збірник матеріалів II науково-практ. конф. (з міжнародною участю). КЗВО «Ужгородський інститут культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради, 23–24 квітня 2021 р. Ужгород, 2021. С. 110–121.

АНОТАЦІЇ

Бучок Л. В. «Фортепіанна творчість закарпатських композиторів: стильові виміри». – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – «Музичне мистецтво». – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, 2021.

У дисертації визначено, що фортепіанна творчість закарпатських композиторів (Зигмунд Лендел, Дезидерій Задор, Емілій Кобулей, Іштван Мартон, Микола Попенко, Володимир Волонтир, Віктор Теличко, Наталія Марченкова, Анатолій Затін, Роман Меденці, Василь Цанько) є унікальним зразком історично визначеної логіки стильового проєктування «змішаного» типу. Підставою тому було історично запізніле в рамках європейського та загальноукраїнського контекстів опанування стильовими інваріантами, що були характерними для композиторської творчості усього ХХ століття (постромантизм, модерн / сецесія, модернізм з його неостильовими формантами та епіцентром у вигляді авангардних технологій творення музичної матерії), що далось взнаки також у фазі постмодерну (початку ХХІ ст.). Встановлено, що історично складена на Закарпатті стилеутворююча ситуація мала характер «похапливого надолужування» (подібно до «стретного» характеру стилеутворювального процесу в Галичині у першій третині ХХ ст.), що відбувалося також в режимі «руху на випередження». Стверджено, отже, що виявлені у зразках фортепіанної творчості закарпатських композиторів стильові виміри свідчать про високу міру здобутків закарпатської композиторської традиції, які згідно із логікою мікро- та макроіндивідуальних процесів виводяться як умова входження до історичної системи «тотожності різних» (світова художня культура).

Ключові слова: фортепіанні твори закарпатських композиторів; Іntenціональний період історії музики (постромантизм, модерн, модернізм, постмодерн); етнонаціональна ідентифікація музичної творчості.

Бучок Л. В. «Фортепианное творчество закарпатских композиторов: стилевые измерения». – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Автореферат диссертации на соискание научной степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – «Музыкальное искусство». – Сумский государственный педагогический университет имени А. С. Макаренка, 2021.

В диссертации определено, что фортепианное творчество закарпатских композиторов (Зигмунд Лэндел, Дезидэрий Задор, Эмиль Кобулей, Иштван Мартон, Николай Попенко, Владимир Волонтир, Виктор Теличко, Наталия Марченкова, Анатолий Затин, Роман Мэденци, Василий Цанько) является уникальным образцом исторически определённой логики стилизового проектирования «смешанного» типа. Основанием этому было исторически запоздалое в рамках европейского и всеукраинского контекстов овладение стилизовыми инвариантами, которые были характерными для всего ХХ столетия

(постромантизм, модерн / сецессия, модернизм с его неостиловыми формантами и эпицентром в виде авангардных технологий создания музыкальной материи), что дало о себе знать также в фазе постмодерна (начало ХХІ века). Установлено, что исторически сложившаяся на Закарпатье стилеобразующая ситуация имела характер «поспешного навёрстывания» (похожего на «стретный» характер стилеобразующего процесса в Галиции в первой трети ХХ века), которое происходило также в режиме «движения на опережение».

Таким образом, выявленные в образцах фортепианного творчества закарпатских композиторов стилевые измерения свидетельствуют о высокой мере достижений закарпатской композиторской традиции, которые согласно с логикой микро- и макроиндивидуационных процессов выводятся как условие вхождения в историческую систему «тождества разных» (мировая художественная культура).

Ключевые слова: фортепианные произведения закарпатских композиторов; Интенциональный период истории музыки (постромантизм, модерн, модернизм, постмодерн); этнонациональная идентификация музыкального творчества.

Buchok L. V. «Piano pieces of transcarpathian composers: style dimensions». – A qualifying scientific work with the manuscript rights.

Thesis for a Candidate of Arts Degree in Specialty 17.00.03 “Musical Art” – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko, 2021.

The purpose of the dissertation is to reveal the character of the stylistic trends of the Transcarpathian music composition based on works of Transcarpathian composers. It is emphasized that in such a multiethnic region of modern Ukraine as Transcarpathia (with Ukrainian, Hungarian, Slovak, Czech, Romanian and German inhabiting or having inhabited the region) the professional tradition of music composition began to form quite late, in the 1940s; since the Transcarpathian region alternately was a part of the neighboring countries which leveled the "ethno-national form of identity" of the Transcarpathian culture. However, powerful "awakening" and "enlightenment" movements incessantly revived the forms of the ethnic identity and caused its transformation into a form of a national identity as a guarantee of entering the club of an "identity of the different", as a part of the world artistic culture. It has been established that the professionalization of the musical composition in Transcarpathia took place primarily in the sphere of compositions for piano: it provided an opportunity for an active approbation of stylistic invariants of the classical and modern musical traditions and their synthesis with the folklore fund of Transcarpathia in the spirit of Post-Romanticism and Modern / Secession. Moreover, the greatest effort was made in the sphere of the primary musical education: among its first founders was Sigmund Lendyel, who himself wrote piano compositions for his music school in order to stylize the ethnically characteristic abundance of the folk traditions of the region and introduce the academic norms of musical thinking. Noteworthy are the educational efforts of the next generations of Transcarpathian composers (Desiderius Zador, Emil Kobulei), who received professional education in

prestigious institutions of music education (Budapest, Prague), and enriched the didactic potential of the piano material with examples of assimilation of the academic music with the folklore heritage of the Transcarpathian region. Soon these same founders of the Transcarpathian professional compositional tradition acquired their followers; for example, Istvan Marton.

The experience of studying the piano works of Transcarpathian composers has also been studied: it has been established that priority was given to the biographical and morphological approaches; that is, without taking into account the latest analytical algorithms and conceptual semantic values of the fundamental categories of modern systematic musicology. In this regard, the study of specific musical works of Transcarpathian composers took into account the aspects of intonation modeling, structural principles, dramatic relationships of concept segments and worldview specifics of the stylistic "image" of the author. Accordingly, conclusions have been made regarding the actualization of a certain stylistic invariant and its implementation. It is emphasized that the general "image" of the piano works of Transcarpathian composers has inherent communicative receptive (generative) aspects of Ukrainian musical modernism in the role of regionally characteristic artistic and stylistic model with its own cultural parameters – in order to comprehend the ethno-national identity. In such circumstances the spirit of assimilation is quite natural – a conscious assimilation with historically known but mentally different image systems. A special emphasis is placed on the process of macroindividuation as the basis for such a style-shaping model, when the systemic organization of musical resources outgrows the ethnic borders, which is clearly seen in the didactic works of the mid-20th century. After "post-romantic" and "modern" visions, intentions of a purely modernist character became important (István Márton, Mykola Popenko, Volodymyr Volontyr, Viktor Telychko, Natalia Marchenkova, Anatoliy Zatin, Roman Medentsi, Vasyl Tsanko). The leading role was played by the idea of "global cultural synthesis" and reinterpretation of the cultural memory: these are conscious stylizations of the history based on the so-called "allusive" development with a certain "pole of stylistic attraction". In its turn, the post-modern intentions in the version of the so-called "eidetic" style have acquired a special stylistic significance – based on a certain original semantic image, on the basis of which a certain reality is perceived.

The conclusion is that for the stylistic trends of piano music by Transcarpathian composers characteristic is adaptation of the European academic experience, not only by the "hasty catch-up", but also by "movement in advance", when in addition to the increasingly obvious academization of style there was also a mixed build-up of stylistic initiatives.

Key words: piano pieces by Transcarpathian composers; Intentional period of music history (post-romanticism, moderne, modernism, postmodernism); ethno-national identification of musical creativity.

Підписано до друку 18.11.2021р. Формат 60X90/16. Гарн. NewsTimes.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.